

Київська обласна державна адміністрація

Київська обласна рада

Державний архів Київської області

Управління культури, національностей та релігій
Київської обласної державної адміністрації

Вишгородський
історико-культурний заповідник

Колекціонер Дмитро Піркл

«Київщина на картах XVI – XIX століття»

Організатори проекту:

Київська обласна державна адміністрація;
Управління культури, національностей та релігій
Київської обласної державної адміністрації;
Київська обласна рада;
Державний архів Київської області;
Вишгородський історико-культурний заповідник;
Колекціонер, житель м. Вишгорода Дмитро Піркл

Виставка оригінальних карт

«Київщина на картах XVI-XIX століття»

Каталог виставки

*Виставку оригінальних карт «Київщина на картах XVI-XIX століття» презентують Державний архів
Київської області та Вишгородський національно-культурний заповідник.*

*Використано документи з фондів:
Державного архіву Київської області
Вишгородського національно-культурного заповідника*

Каталог

Виставку оригінальних карт «Київщина на картах XVI–XIX століття» презентують Державний архів Київської області та Вишгородський національно-культурний заповідник.

Вступ

На виставці вперше представлено оригінали карт, які створені землемірами Київської губернії у XVIII–XIX століттях із зібрання Державного архіву Київської області та оригінальні карти XVI–XIX століть, які вироблялися у країнах Європи–Польщі, Нідерландах, Німеччині, Франції, Швейцарії та Російській імперії, наданих Вишгородському історико-культурному заповіднику меценатом, колекціонером, жителем м. Вишгорода Київської області Дмитром Пірклом.

Карти з колекції Державного архіву Київської області зберігаються у документах архівних фондів «Колекція карт та креслень Київської губернії» (Ф-1542), «Київська губернська креслярня при Київському губернському правлінні» (Ф-35) та бібліотечному фонду архіву.

20 оригіналів карт, представлених на виставці, з фонду «Колекція карт та креслень Київської губернії», створеного в Державному архіві Київської області у середині 50-х рр. ХХ століття згідно з хибною радянською практикою централізації. На основі їх спільної ознаки — нестандартної форми зберігання цих пам'яток — вони були відокремлені від своїх фондових масивів та зібрані до єдиної колекції. Зокрема фондів Київської губернської креслярні, повітових землемірів, Київського губернського правління (будівельне відділення якого також займалось укладенням планів та креслень). Деякі креслення були передані з Центрального державного історичного архіву в м. Ленінграді (нині — м. Санкт-Петербург), Центрального державного історичного архіву у м. Києві. Всього у колекції карт та креслень Київської губернії налічується 3197 одиниць зберігання — карт, планів міст і їх околиць, сіл, військових поселень, повітів Київської губернії, земельних, лісових ділянок, шляхів, селянських, поміщицьких та церковних земель, проектів, зокрема будівель та мостів у населених пунктах Київської губернії, альбомів фотокреслень, генеральних карт губерній та повітів, Азовського, Чорного та Мармурового морів із прикордонними населеними пунктами. Документи колекції датовані 1782–1919 рр. Карта Київського намісництва XVIII століття, представлена на виставці, внесена до Національного культурного надбання України як унікальний документ.

Вишгородський національно-культурний заповідник презентує оригінали карт XVI–XIX століть, зокрема найдавнішу карту 1540 року — «Нова карта Польщі та Угорщини» Б. Ваповського, С. Мюнстера, де вперше зображене Вишгород як замкове місто.

Протягом XVI–XIX ст. територія історичної Київщини — князівства, воєводства, полку, намісництва, губернії, зображувалась на багатьох картах Європи та Російської імперії, частина з яких представлена на виставці. Експозиція поділяється на 6 розділів: 1. Дворянські садиби, 2. Церковні володіння, 3. Села, селища, містечка, 4. Повіти, 5. Намісництво і губернія, 6. Губернія. Сусіди. Європа. Світ.

1. ДВОРЯНСЬКІ САДИБИ

Найчастіше землеміри Київської губернії займалися обмірами площ садиб, земельних ділянок у містах та містечках, селах та лісових дачах, які належали дворянам. Розділ представляють 3 плани садиб у Сквирському та Київському повітах Київської губернії, що належали поміщику Розеславу Рильському, княгині Катерині Радзівілл та графу Константину Браницькому.

План земельних ділянок містечка Романівка Сквирського повіту Київської губернії, що належать поміщику Розеславу Рильському

Зображенено: земельні ділянки містечка Романівка та прилеглих до нього сіл. На плані є помітка про його перевірку в 1862 р.

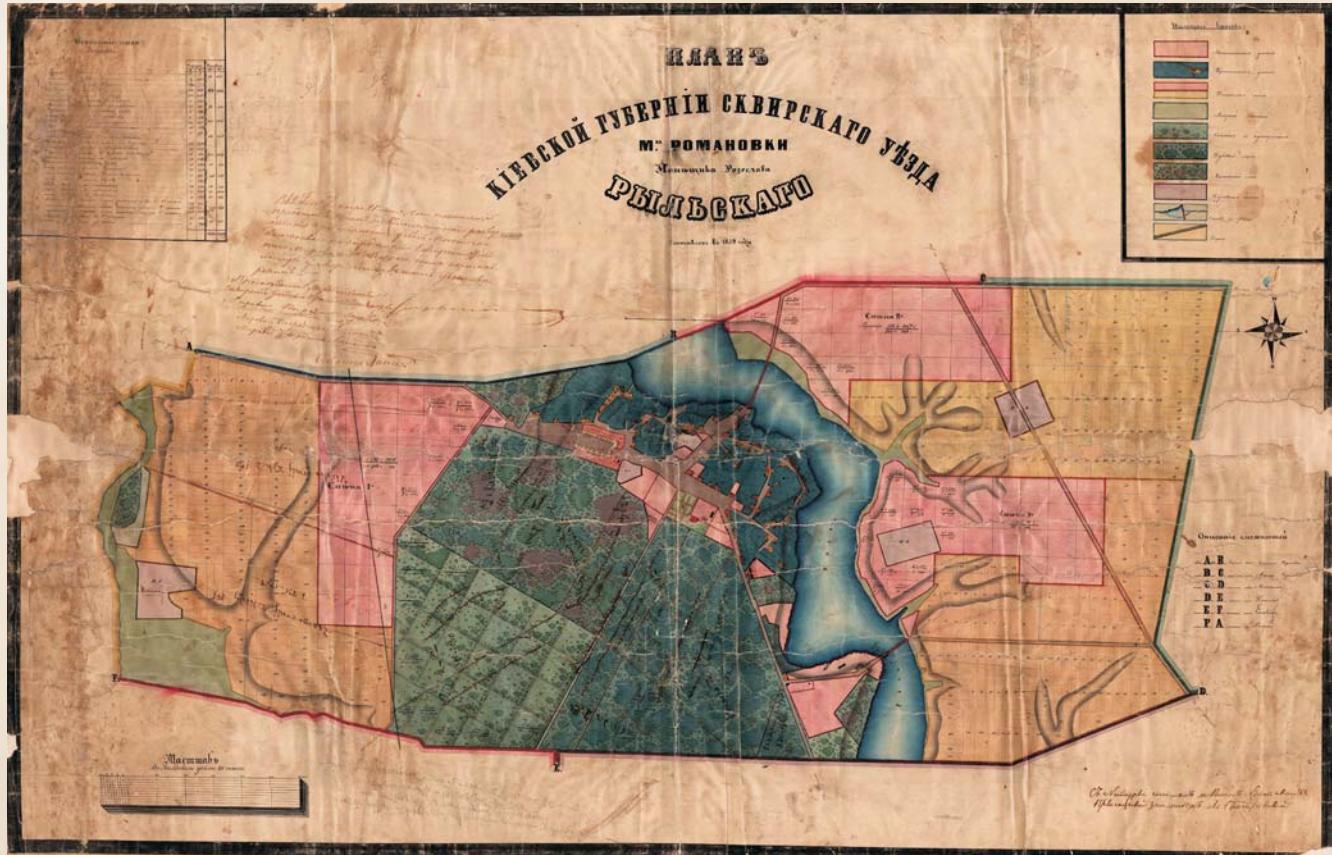
Автор: присяжний землемір Л.І Піトровський

Рік: 1859.

Оригінал. Кольоровий. Папір. 77x118 см.

Державний архів Київської області, Ф-1542 «Колекція карт та креслень», оп.1, спр.2007.

Мова: російська.

План Київської губернії Київського повіту Медвинської лісової дачі в урочищі Горчакове, яка належить графу Костянтину Владиславовичу Браницькому

Зображене: план Медвинської лісової дачі, з позначенням доріг, навколоишніх лісів, фруктових садів, надано опис земель, що належать іншим власникам та межують з Медвинською лісовою дачею.

Автор: приватний землемір А. Зус.

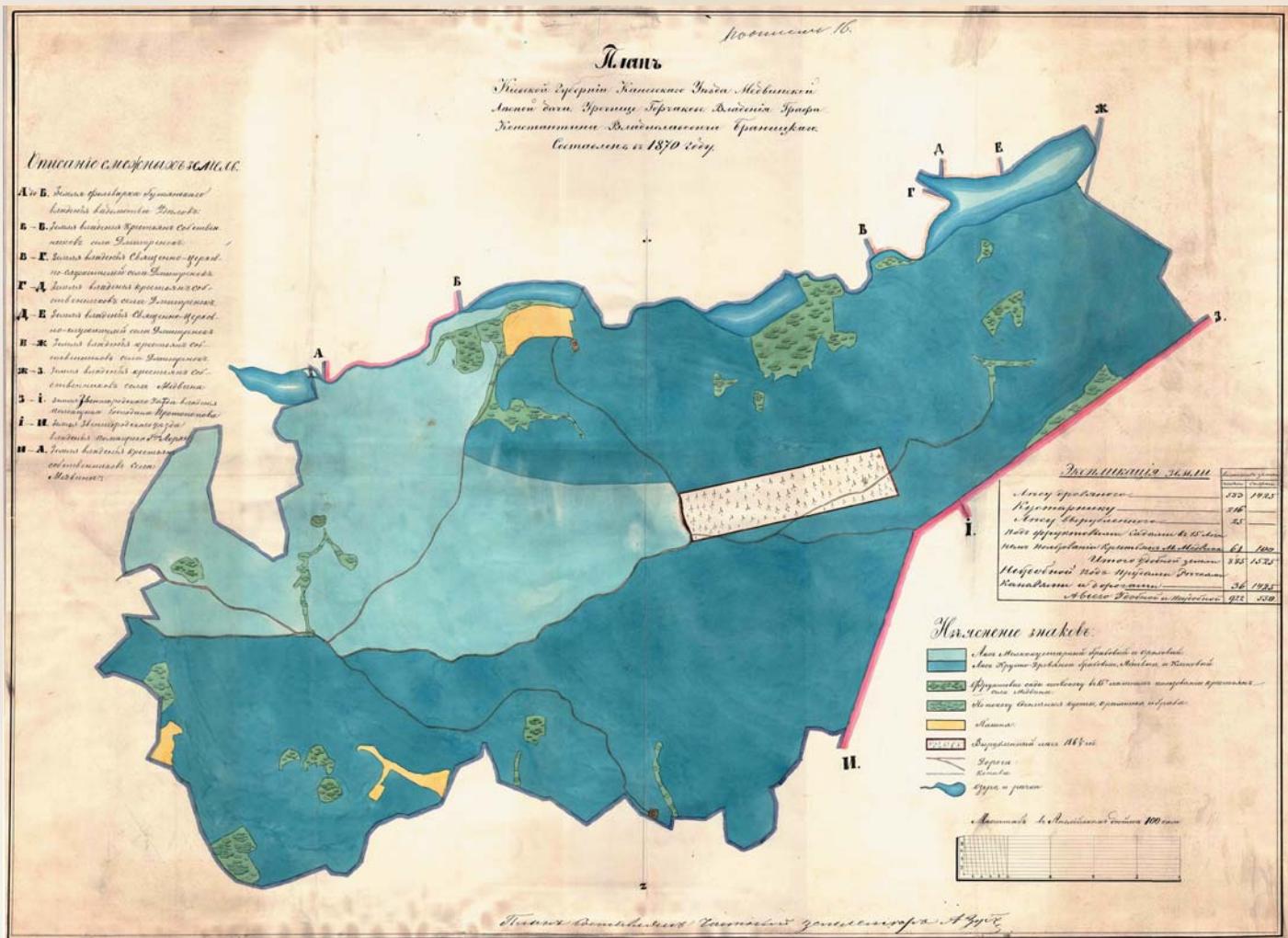
Pik: 1870.

Оригінал. Кольоровий. Папір. 56x76 см.

Державний архів Київської області, Ф-1542 «Колекція карт та креслень», оп.1, спр.1472.

Мова: російська.

Геометрический план селасквирицы

ого повіту Київської губернії, що належить княгині Катерині Адамівні Радзівілл

Зображене: план земель за угіддями княгині Катерини Радзівілл, чиншовиків та селян власників села Кур'янець. На плані є помітка про його перевірку в 1893-1894

Автор: землемір та таксатор, титулярний дник М. Шкурятов.

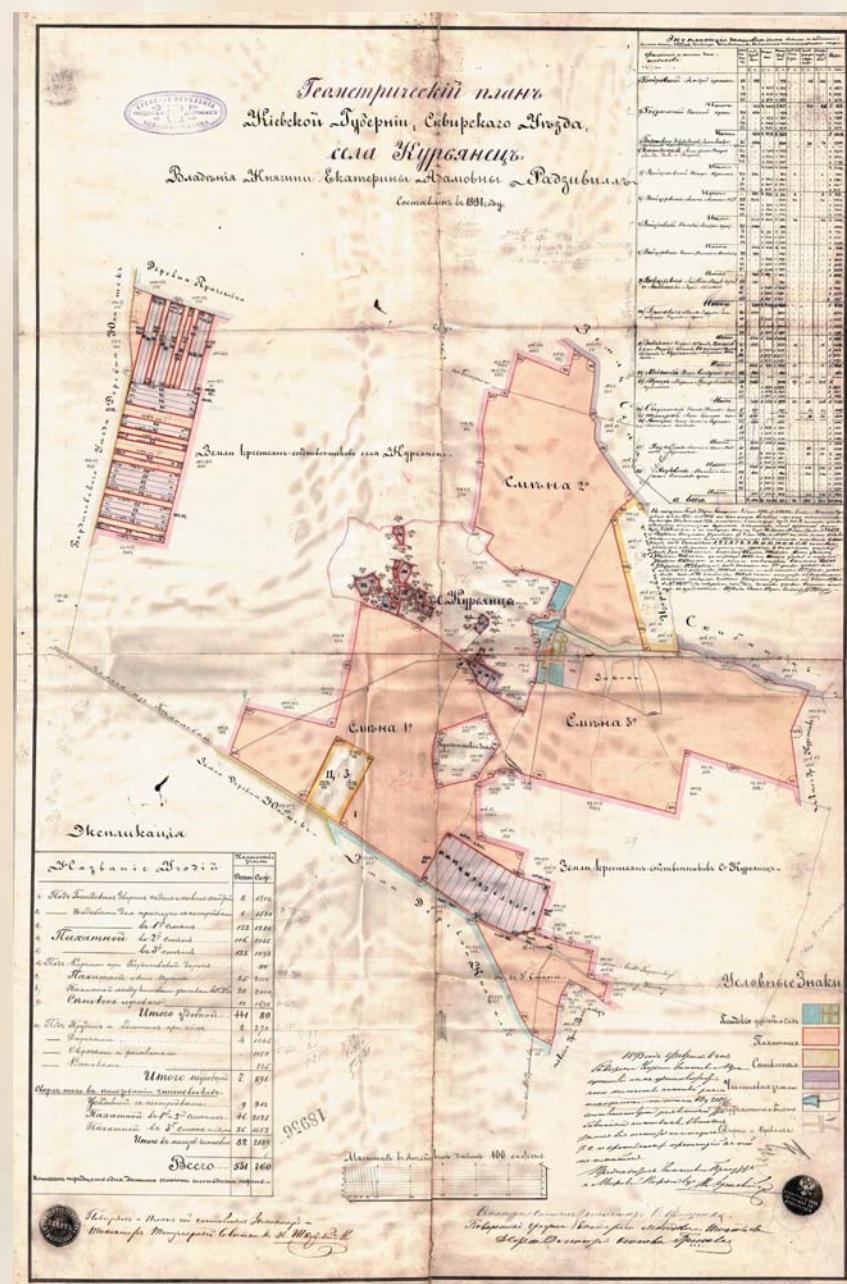
Рік: 1891.

Оригінал. Кольоровий. Папір. 100x67 см.
Державний архів Київської області,
1542 «Колекція карт та креслень», оп.1,
р.2121.

Мова: російська.

рр.
ра

Ф-
сп

2. ЦЕРКОВНІ ВОЛОДІННЯ

Церкви та монастири різних християнських конфесій мали значні земельні володіння. У розділі представлений 2 документи — генеральний план земельної ділянки та озера поблизу села Вигурівщина, що належала Михайлівському монастирю та карта Уманського повіту з розділенням сіл на римо-католицькі парафії.

Спеціальний план земельної ділянки та озера біля с. Вигурівщина, що належать Київському Михайлівському монастирю

Зображене: спеціальний план земельної ділянки, риболовного озера Закотного та затоки Чортоприй поблизу села Вигурівщина та суміжних земель державних селян власників.

Автор: Київський губернський землемір.

Рік: 14 лютого 1789.

Оригінал. Кольоровий. Папір. 59x40 см.

Державний архів Київської області, Ф-1542
«Колекція карт та креслень», оп.1, спр.703.

Мова: російська.

ри
ка

у
по

«К

Карта Уманського повіту Київської губернії з розділенням сіл на римсько-католицькі парафії

Зображене: поділ сіл Уманського повіту на римсько-католицькі парафії, спеціальними позначками виділені костелами та каплицями.

Автор: землемір манско-Звенигородського з'їзду мирових середників, колезький асесор Г. Бєлій.

Рік: 1890.

Оригінал. Кольорова. Папір. 36x22 см.

Державний архів Київської області, Ф-1542 олекція карт та креслень», оп.1, спр.2413.

Мова: російська.

3. СЕЛА, ВОЛОСТИ

Для проведення обліку інвентарних земель землемірами Київської губернії укладалися плани волостей та сіл губернії. Розділ представлено планом інвентарних земель села Антонівки Таращанського повіту та генеральним планом Білогородської та Плісецької волості Васильківського повіту Київської губернії.

Генеральний план Білогородської волості та частини Плісецької волості Васильківського повіту Київської губернії

Зображенено: план лісових дач селян-власників та монастирів, надана відомість про ліси Білогородської та Плісецької волостей. На плані позначені кордони суміжних волостей.

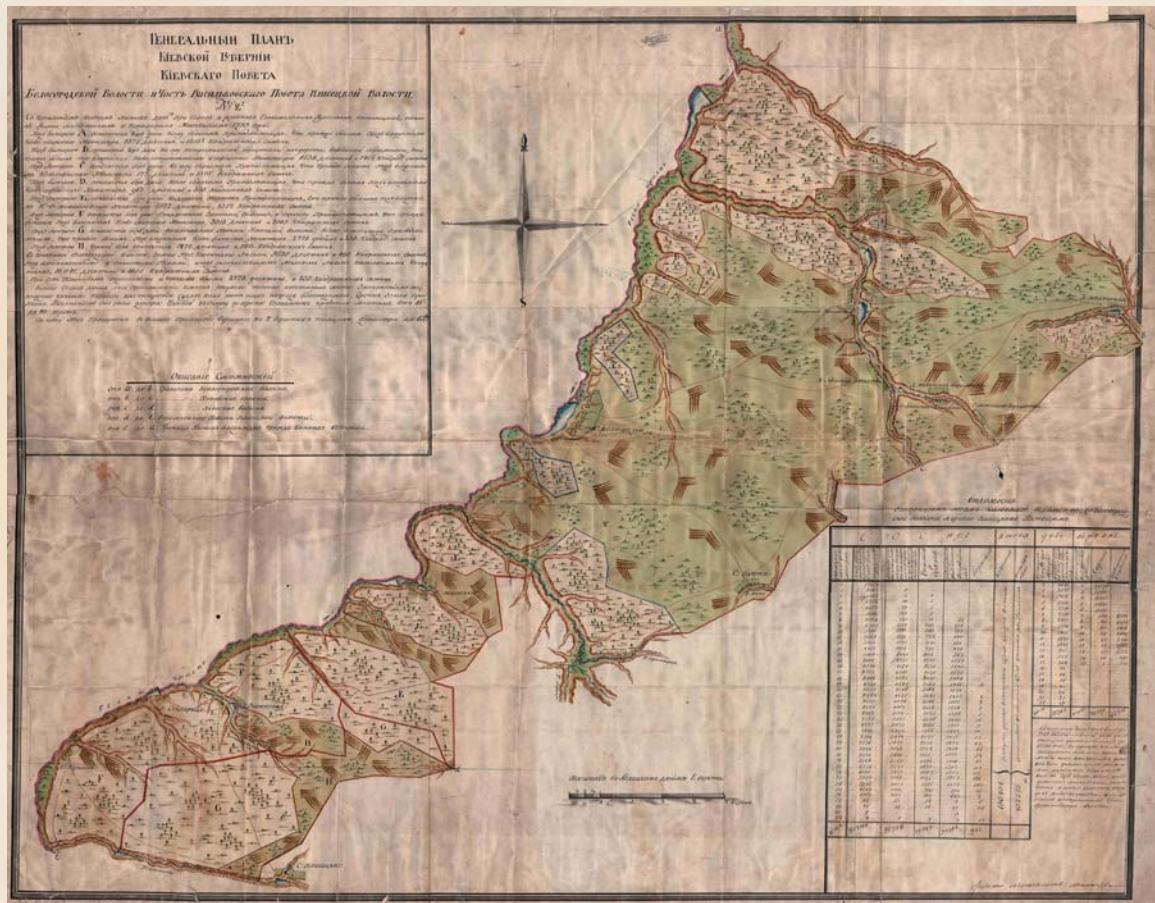
Автор: лейтенант флоту та кавалер Матвеєв.

Рік: 1799.

Оригінал. Кольоровий. Папір. 79x95 см.

Державний архів
Київської області,
Ф-1542 «Колекція карт
та креслень», оп.1,
спр.626

Мова: російська.

План інвентарних земель села Антонівки Таращанського повіту Київської губернії

Зображенено: план селянських земель за ддями села Антонівки.

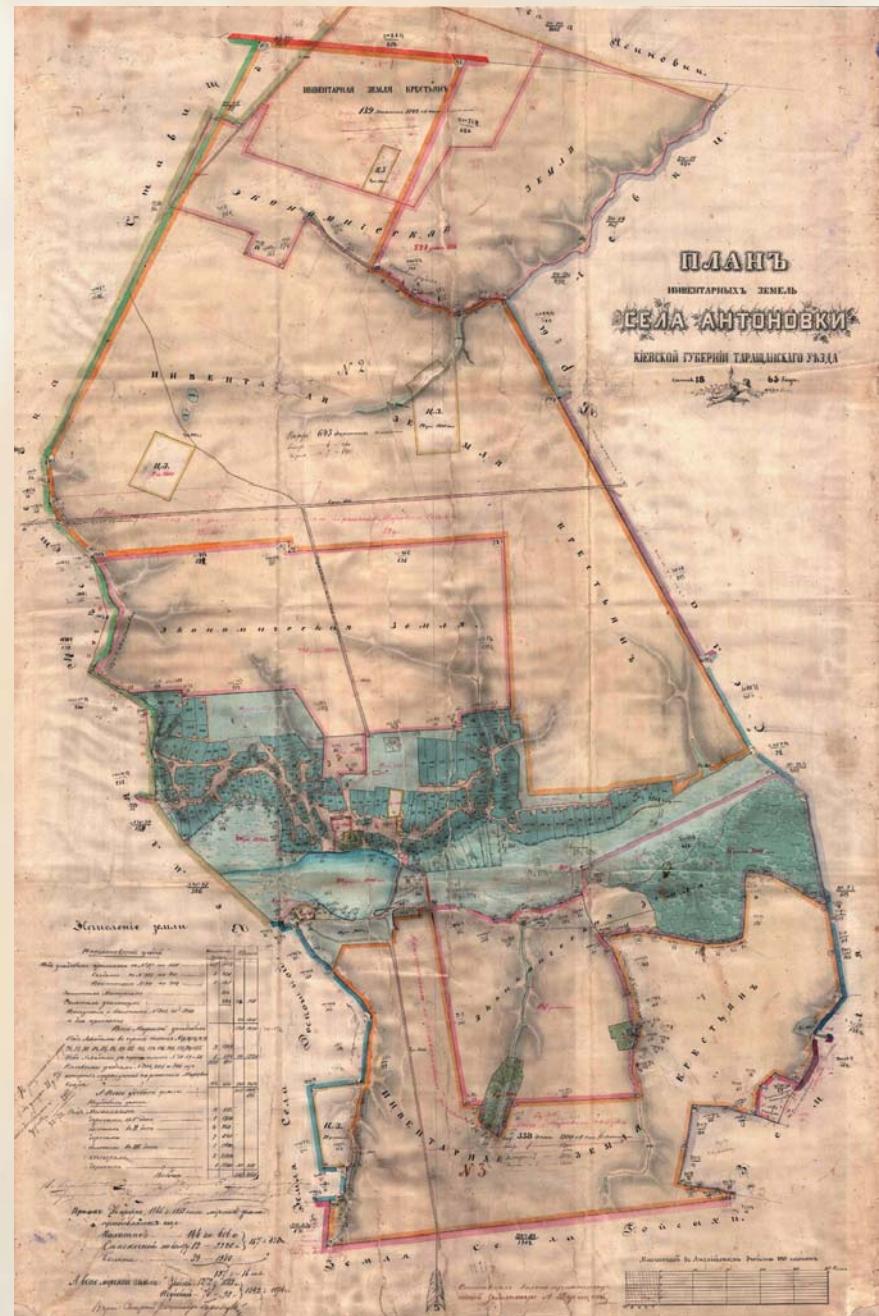
Автор: вільно практикуючий землемір Дубицький.

Рік: 1865.

Оригінал. Кольоровий. Папір. 100x66

Державний архів Київської області,
1542 «Колекція карт та креслень», оп.1,
р.2275.

Мова: російська.

4. ПОВІТИ

Для проведення економіко-статистичного обстеження та описування територій повітів працівники Київської губернської та повітових креслярень здійснювали обстеження та картографування повітів. У розділі подані карти Київського, Черкаського, Уманського повітів, розроблені землемірами у 1838 р., Васильківського (1850 р.) та Звенигородського (1854 р.) повітів.

Карта Уманського повіту Київської губернії

Зображене: карта Уманського повіту з розподілом на 3 стани з позначенням місць перебування станових приставів; умовними позначками відображені поштові шляхи, кордони повіту та губернії, річки, монастири, повітове місто, містечка, села, хутори, поштові та земські станції.

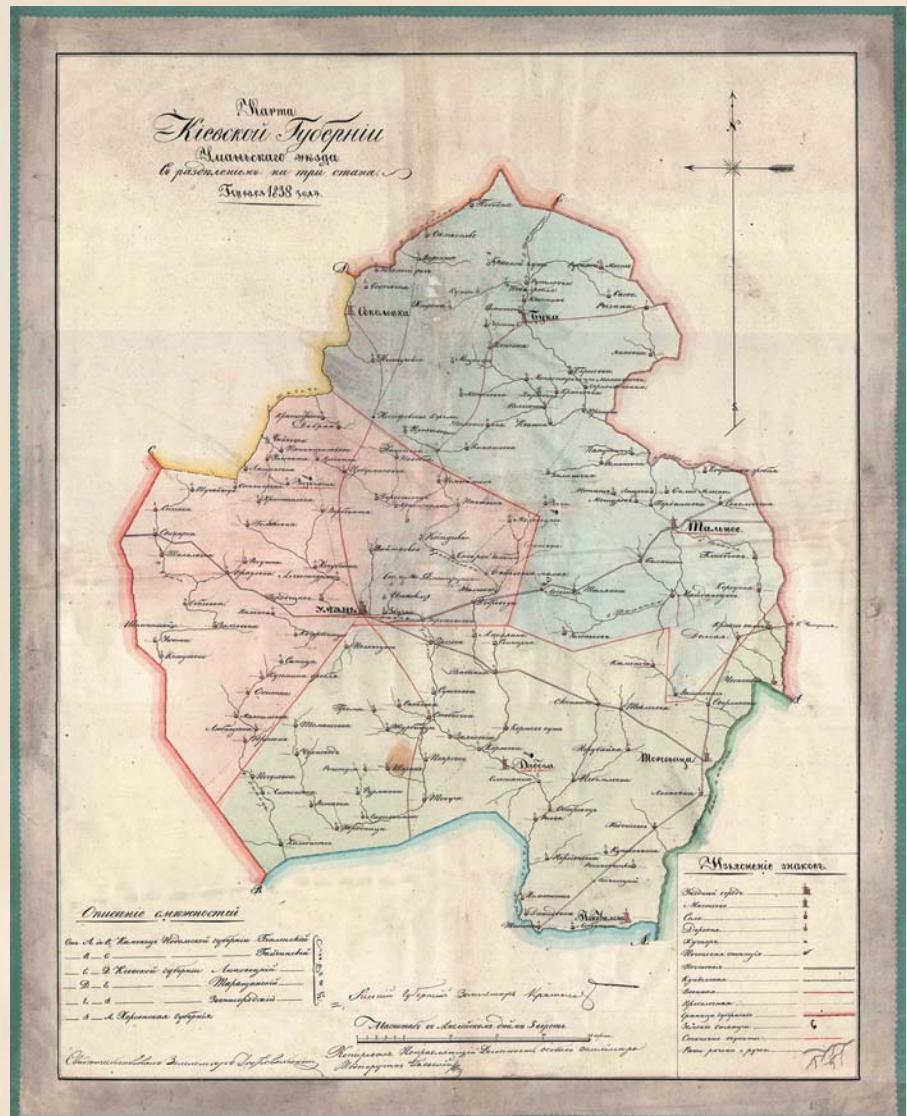
Автор: Київський губернський землемір.

Рік: січень 1838.

Оригінал. Кольорова. Папір. 62x49 см

Державний архів Київської області, Ф-1542
«Колекція карт та креслень», оп.1, спр.2412,
арк.2.

Мова: російська.

Карта Київського повіту Київської губернії

Зображене: карта Київського повіту з розподілом на 4 стани з позначенням місць перебування станових приставів; умовними позначками відображені поштові шляхи, кордони повіту та губернії, річки, монастирі, фабрики та заводи, шинки, губернське місто, містечка, селища, села, хутори, поштові та земські станції.

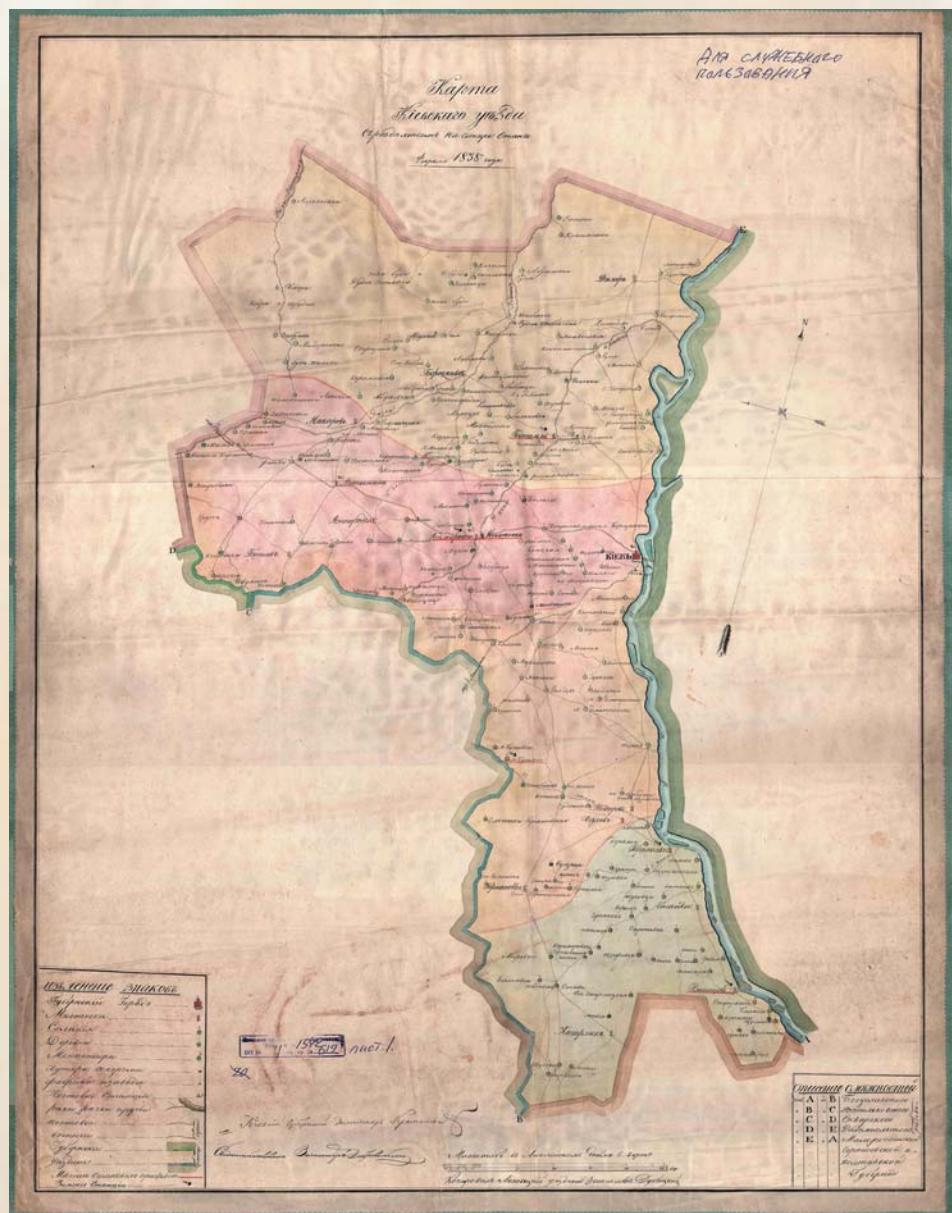
Автор: Київський губернський
млємір.

Рік: лютий 1838.

Оригінал. Кольорова. Папір.
х65 см.

Державний архів Київської
ласти, Ф-1542 «Колекція карт та
еслень», оп.1, спр.619, арк.1.

Мова: російська.

Карта Черкаського повіту Київської губернії

Зображенено: карта Черкаського повіту з розподілом на 3 стани з позначенням місць перебування станових приставів; умовними позначками відображені поштові шляхи, кордони повіту та губернії, річки, монастирі, повітове місто, містечка, села, хутори, поштові та земські станції.

Автор: Київський губернський землемір.

Рік: 1838.

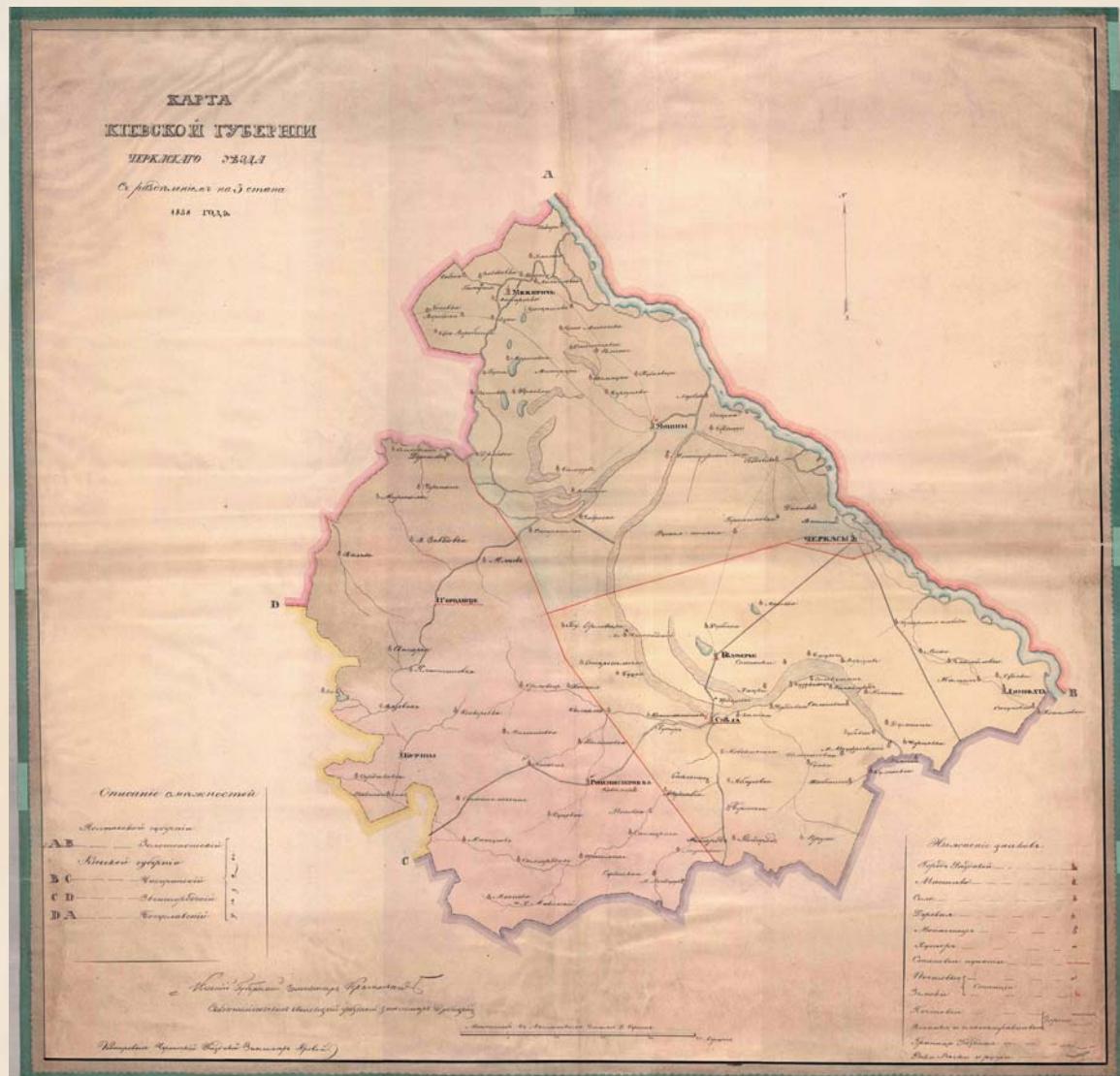
Оригінал. Кольорова. Папір. 58x60 см.

Державний архів

Київської області,

Ф-1542 «Колекція карт
та креслень», оп.1,
спр.2547, арк.1.

Мова: російська.

Карта Васильківського повіту Київської губернії. (Карта доріг)

Зображено: карта сільківського повіту з дображенням штових, торгових ляхів та грунтових ріг. На карті зазначені рдони суміжних вітів.

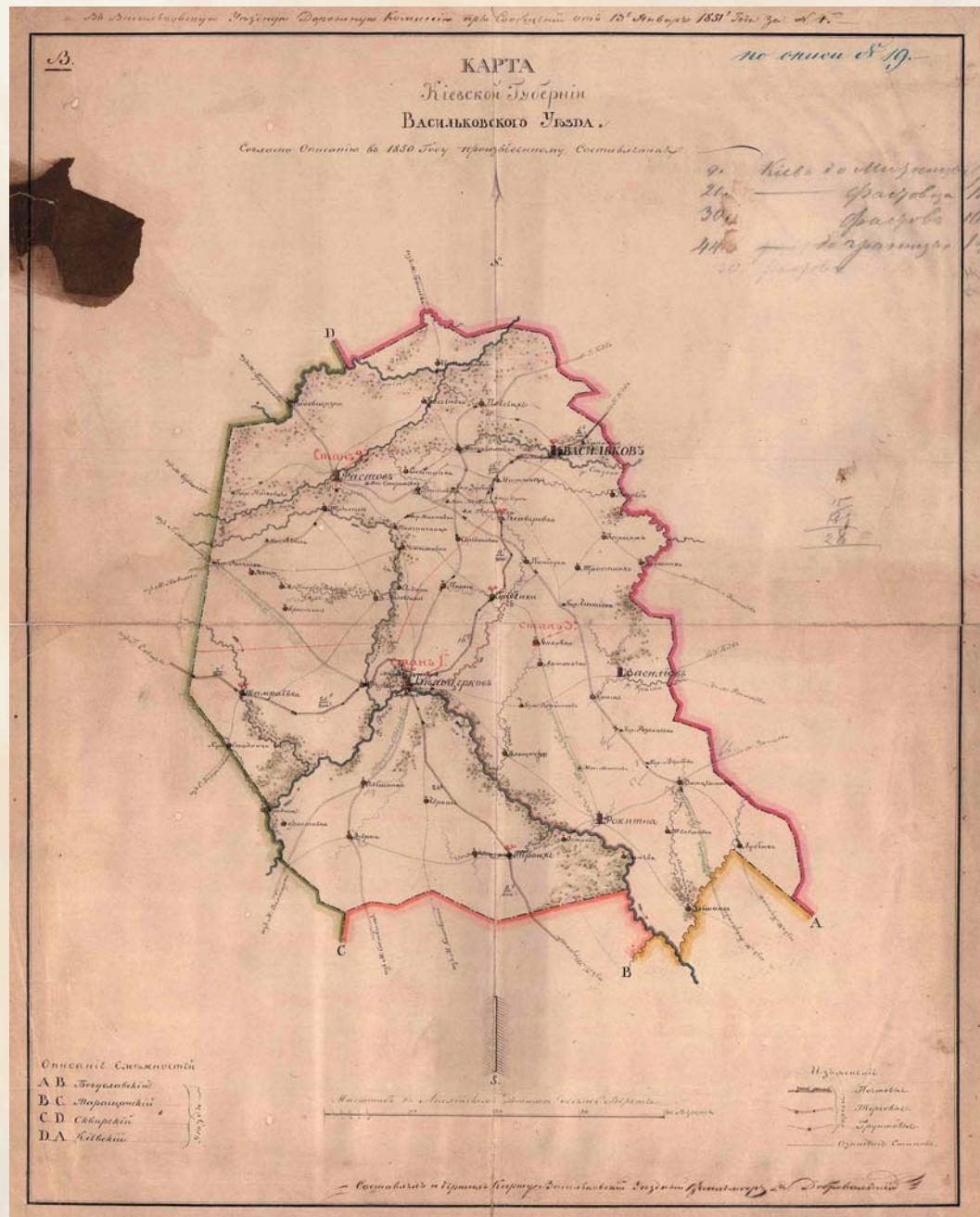
Автор:

сільківський
вітовий землемір
Добровольський.

Рік: 1850.

Оригінал. Кольорова.
пір. 36,5x29,5 см.
Державний архів
ївської області, Ф-1542
олекція карт та
еслень», оп.1,
р.2865, арк.2.

Мова: російська.

Ва
ви
по
ш
до
ко
по

Ва
по
Е.

Па
Ки
«К
кр
сп

Карта Звенигородського повіту Київської губернії

Зображене: карта Звенигородського повіту з розподілом на 3 стани з позначенням місць перебування станових приставів; умовними позначками відображені поштові шляхи, кордони повіту та губернії, річки, мости та гаті, монастири, повітове місто, містечка, села, хутори, шинки, поштові та земські станції. На карті зазначені кордони суміжних повітів та Херсонської губернії.

Автор: Київський губернський землемір, колезький асесор М. Яровой.

Pik: 1854.

Оригінал. Кольорова. Папір.

72x52 cm.

Державний архів Київської області,
Ф-1542 «Колекція карт та креслень»,
оп.1, спр.26, арк.4.

Мова: російська.

5. НАМІСНИЦТВО І ГУБЕРНІЯ

У XVIII-XIX століттях землеміри здійснили найрізноманітніше картографування. У 1781-1797 рр. розробили карту-план Київського намісництва з позначенням поштових доріг, карти Київської губернії, зокрема із зазначенням виборчих ділянок, фабрик заводів, генеральну карту губернії із зазначенням поштових станцій, кількості кур'єрських та поштових коней.

Карта — план Київського намісництва з позначенням поштових доріг

Зображене: план Київського намісництва з описом поштових доріг, зазначенням кількості верст від центра намісництва міста Києва до інших міст намісництва; показані кордони Чернігівського, Катеринославського намісництв та Польщі, які суміжні з Київським намісництвом.

Автор: невідомий.

Рік: 1781-1797.

Оригінал. Внесена до національного літурного надбання країни як унікальний кумент. Кольорова. пір. 69x74 см.

Державний архів ійської області, 1542 «Колекція карт та еслень», оп.1, спр.1.

Мова: російська.

На
ку
У
до
Па
К
Ф-
кр

Карта Київської губернії із зазначенням на ній фабрик та заводів

Зображенено: поштова карта Київської губернії із зазначенням на ній діючих у губернії фабрик та заводів, поштових станцій, відстань (у верстах) кожної станції від губернського міста Києва, кур'єрських та поштових коней; умовними позначками відображені поштові шляхи, кордони повітів та губернії, річки, повітові міста, містечка, села. На карті зазначені кордони губернії, суміжних з Київською губернією.

Автор: невідомий.

Рік: 1810.

Оригінал. Кольорова. Папір. 69x50 см.
Державний архів Київської області,
Ф-1542 «Колекція карт та креслень», оп.1,
спр.12.

Мова: російська.

Генеральна карта Київської губернії із зазначенням поштових станцій та кількості верст, кур'єрських та поштових коней

Зображено: карта
їївської губернії з
исом поштових станцій;
значена відстань кожної
анції від губернського
ста Києва у верстах,
лькість кур'єрських та
штових коней; умов-
ими позначками
дображені шляхи,
чки, болота, фабрики та
води, кордони повітів та
бернії, повітові міста,
стечка, села. На карті
значені кордони губер-
нії, суміжних з
їївською губернією.

Автор: невідомий.

Рік: 1830.

Оригінал. Кольорова.
апір. 83,5x99,5 см.
Державний архів
ійської області,
-1542 «Колекція карт та
еслень», оп.1, спр.8,
к.2.

Мова: російська.

Карта Київської губернії із зазначенням виборчих ділянок

Зображене: карта Київської губернії розподілена на виборчі ділянки. У кожній виборчій ділянці зазначено кількість виборців за розрядом (цифра у числівнику) та кількість виборців даного розряду (цифра у знаменнику). На карті зазначені кордони губерній, суміжних з Київською губернією.

Автор: невідомий.

Рік: 2-а половина XIX ст.

Оригінал. Кольорова.

Папір. 77x70см.

Державний архів

Київської області, Ф-1542

«Колекція карт та

креслень», оп.1, спр.13,

арк.1.

Мова: російська.

Карта Київської губернії

Зображене: детальна карта Київської губернії, на якій зазначені повітові міста, містечка, селища, села, річки, дороги, кордони повітів, губерній, суміжних з Київською губернією. У правому верхньому куті карти зображено план міста Києва — центра Київської губернії.

Автор: картографічний заклад А. Ільїна (м. Санкт-Петербург, ріг Катерингофського проспекту та Великої Мастерської вулиці, 11-43/45).

Рік: 1903.

Оригінал. Кольорова. Папір. 87x68 см.

Державний архів Київської області, Ф-1542 «Колекція карт та креслень», оп. 1, спр. 11, арк. 1.

Мова: російська.

6. ГУБЕРНІЯ. СУСІДИ. ЄВРОПА. СВІТ

У XVI–XIX століттях територія Київщини — князівства, воєводства, полку, намісництва, губернії, зображувалась на багатьох картах Європи, Азії та Російської імперії, частина з яких презентована на виставці Державним архівом Київської області та Вишгородським історико-культурним заповідником.

Генеральна карта Азовського, Чорного та частини Мармурового морів з визначенням прибережних прикордонних населених пунктів

Зображене: детальна карта Азовського, Чорного та частини Мармурового морів з визначенням прибережних прикордонних населених пунктів, місця впадіння р. Дніпро у Чорне море. Укладена з різних карт.

Автор: невідомий.

Рік: XVIII ст.

Оригінал. Чорно-біла. Папір. 73x103 см.

Державний архів Київської області, Ф-1542 «Колекція карт та креслень», оп.2, спр.1.

Мова: російська.

План р. Дніпро від кордонів Мінської губернії до гирла р. Прип'ять

Зображені: план р. Дніпро від кордонів Мінської губернії до гирла р. Прип'ять; на ому зазначені населені пункти Теремці, пачиць з шинком Яла та сінокіс.

Автор: Радомисльський повітовий млемір Тертичников.

Рік: 14 серпня 1830.

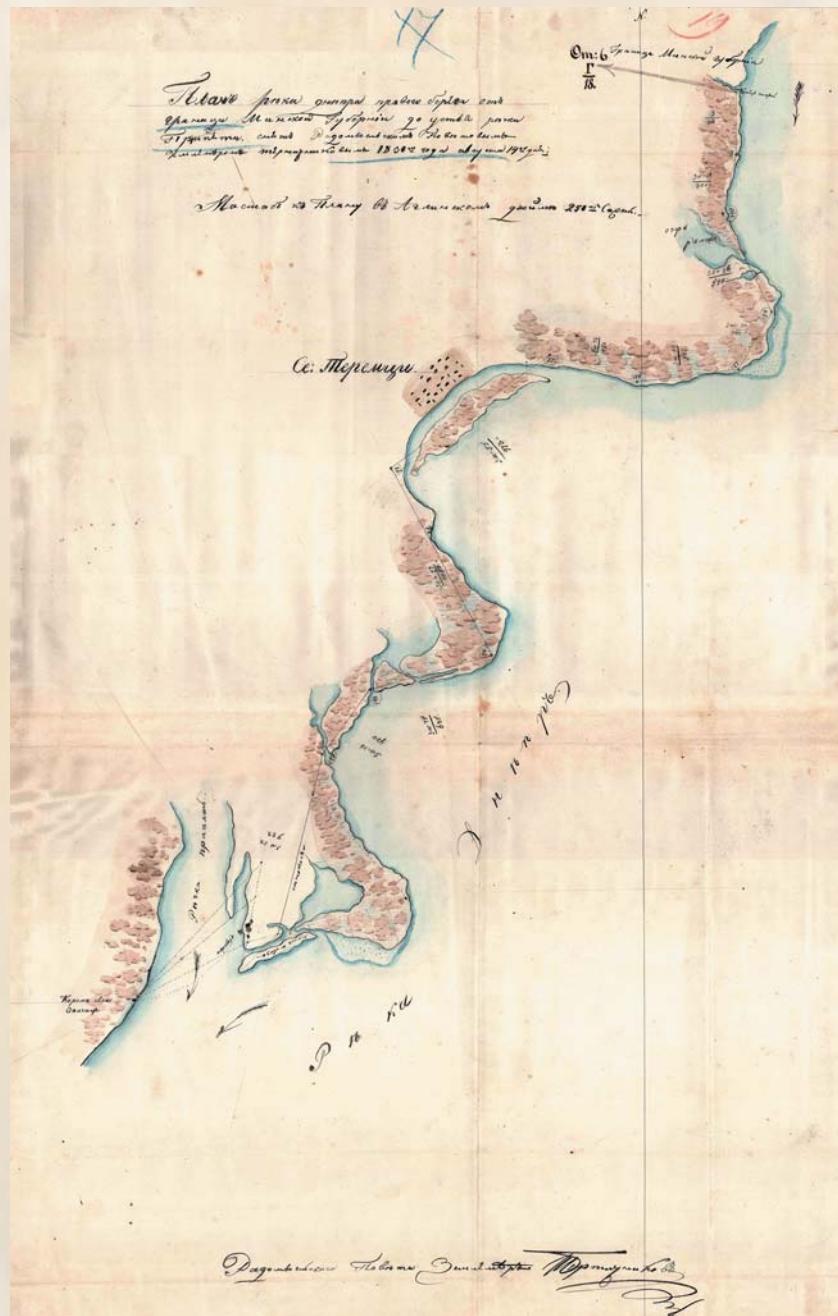
Оригінал. Кольоровий. Папір. 68x44 см.

Державний архів Київської області,

1542 «Колекція карт та креслень», оп.2,

р.130, арк.1.

Мова: російська.

Mi
як
O
зе

Ф-
сп

Карта Мінської губернії

Зображене: карта Мінської губернії із зазначенням губернського міста Мінська, повітових міст, містечок, сіл, річок, доріг, монастирів та церков. На карті зазначені кордони губерній, суміжних з Мінською губернією, зокрема Київської.

Автор: виконуючий обов'язки Мінського повітового землеміра Н. Артем'єв.

Рік: 2-а половина XIX ст.

Оригінал. Кольорова. Папір. 73x52,5см.
Державний архів Київської області,
Ф-1542 «Колекція карт та креслень»,
оп.2, спр.21.

Мова: російська.

Карта Південно-Західних залізниць

Зображенено: карта розташування південно-західних залізниць; умовними позначками відображені міста та поселення, одиночні та подвійні залізничні колії, вузлові та кінцеві зупинки, малі залізничні станції, колії іноземних залізниць, приватні залізниці, кордони повітів та губерній, держав.

Автор: В.Войцеловський.

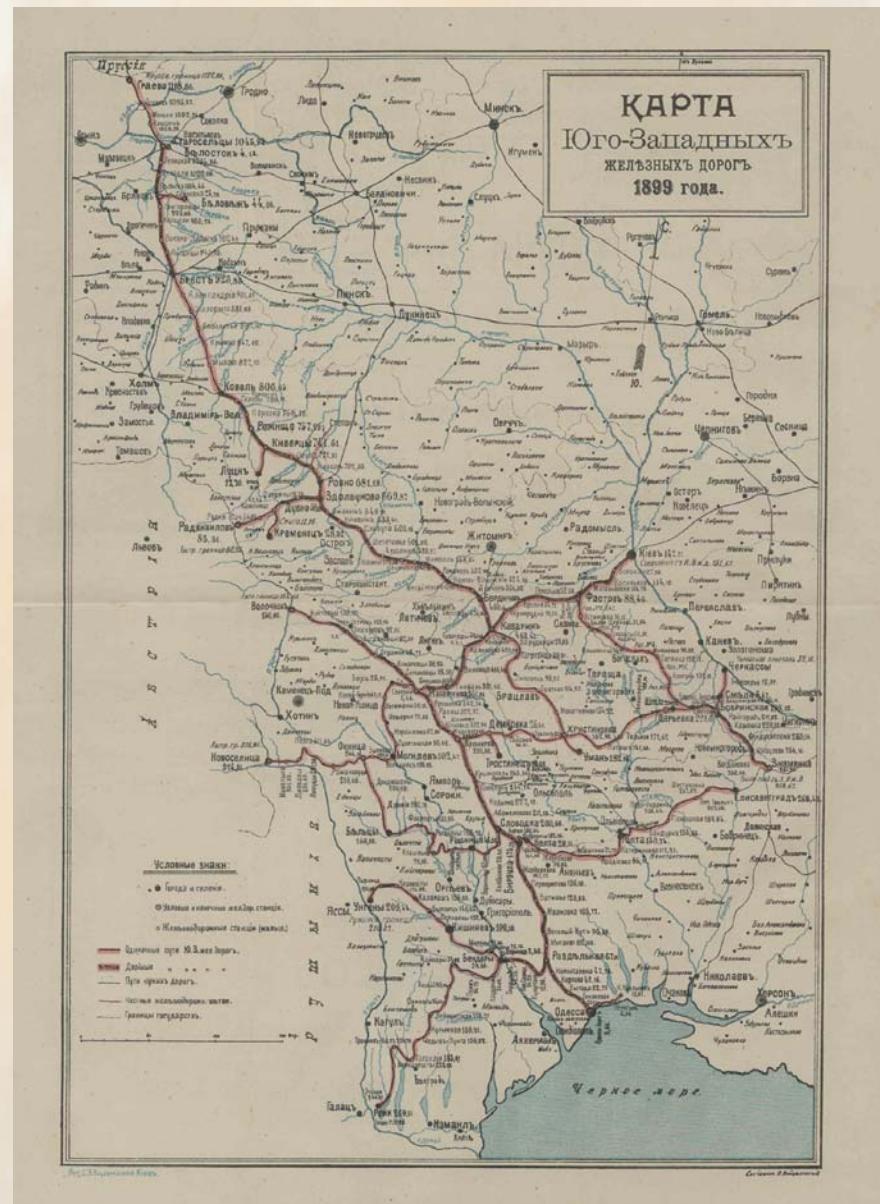
Рік: 1899.

Оригінал. Кольорова. Папір. 26,6x36,2

м.

Державний архів Київської області,
бліотечний фонд.

Мова: російська.

POLONIA ET VNGARIA ?XV? NOVA TABVLA

Нова карта Польщі та Угорщини

Зображенено: На карті відображена в т. ч. територія історичної Київщини (Київського князівства), такі населені пункти: Київ, Вишгород, Любеч, а також річка Дніпро. При цьому Вишгород схематично зображений знаком «Замок-фортеця».

Автори: Бернард Ваповський / Bernard Wapowski (Польща), Себастьян Мюнстер / Sebastian M?nster (Німеччина).

Видавець: Себастьян Мюнстер (Німеччина).

Гравер: Ганс Гольбайн / Hans Holbein (Швейцарія).

Друкар: Генрік Петрі / Henrich Petri (Швейцарія).

Рік: 1540.

У книзі: Geographia vniversalis Vetus et Nova, Complectens Claudii Ptolemaei Aleandrini Enarrationis Libros VIII. – Basilea, Apud Hengricum Petrum, Mense Martio Anno MDXL. – P.42.

Оригінал. Кольорова. Папір.

34,5x25,7 см

Мова: латинська.

Bosphorus Cimmerius et Regnum Bosphoranum / ex collectionibus Geographicis, Gulielimi Sanson Nicolai Filii / Regis Christianissimi Geographi. КІМЕРІЙСЬКИЙ БОСФОР

Зображені: На карті відображені територію «Тавро – Скіфія» та Чорного моря

Автор: Ніколас Сансон / Sanson Nicolai (Франція).

Видавець: П'єр Марієт / Mariette Pierre (Франція).

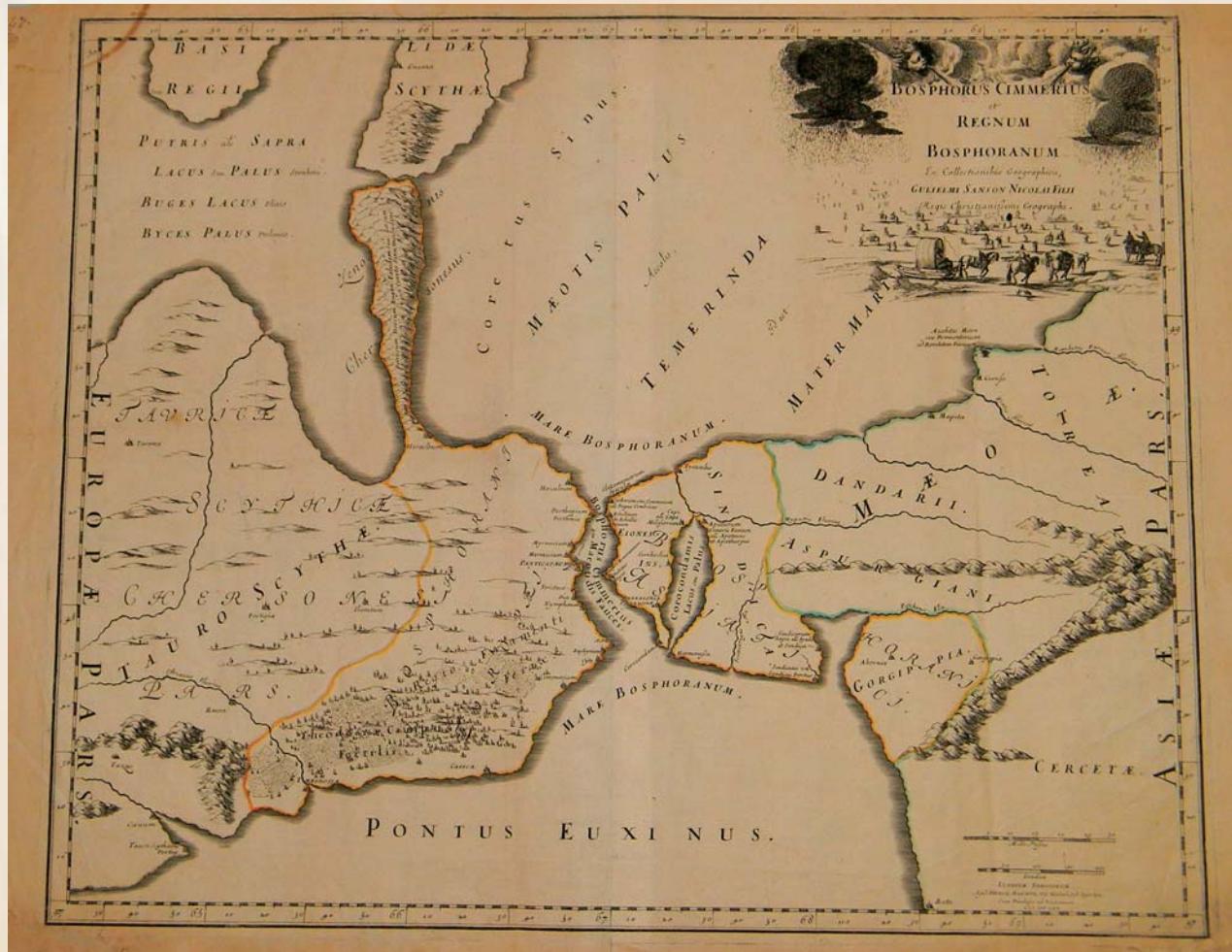
Рік: 1665

Країна: Франція, Париж

Оригінал. Папір. Кольорова.

56x42,5 см.

Мова: латинська.

Hemisphaeri graphicum coelitietum sceno australiae stella terra. КАРТА НЕБА

Зображенено: На карті відображено на фоні земної кулі Небесні сузір'я.

Автор: Хенрікус Хондіус(Henricus Hondius)(Фламандського походження)

Видавець, гравер: Петрум Шенк і Джерардум Валк (Petrum Schenk and Gerardum Valk) (німець, голандаць)

Рік: 1661

Країна: Нідерланди, Амстердам(Netherlands, Amsterdam)

Папір

Чорно-біла

66x50 см.

Мова: латинська

Havete Podolie ou Palatinat de Kamieniec tiree entierem de la Gr.Vkranie, du S?:le Vaffeur de Deauplan. ЗЕМЛІ ПОДОЛІ

Зображені: На карті автор відображує Землі Волині та Східного Поділля, а також Дніпро із його порогами.

Автор: Ніколас Сансон (Nicolas Sanson)(Француз)та Гійом Левассер де Боплан (Beauplan, Guillaume le Vasseur)(француз)

Рік: 1665

Країна: Франція, Париж(Paris)

Папір

Кольорова

57,5x44,5 см

Мова: Французька

La Pologne Dressee sur ce qu'en ot donne Starovolsk, Beauplan, Hartnoch... КАРТА ПОЛЬЩІ

Зображені: На карті відображені м. Київ із схематичною позначкою.

Також окремо виділено печери св. Миколая та міста: Трипілля, Стайки, Бровари, Бориспіль, Барышівка та ін.

Автор: Гійом Деліль (Lisle, Guillaume de)(Француз)

Рік: 1703

Країна: Франція, Париж (Paris)

Папір

Одноколірна

68x52,5 см

Мова: Французька

CARTE GEOGRAPHIQUE DE MOSCOVIE-MOSCOU-RUSSIE PAR G. DE L'ISLE, 1706. КАРТА МОСКОВІЇ

Зображене: Карта являється однією із найвеличніших робіт Деліля на якій відображено загальну територію Росії та прилеглих їй княжеств. На карті зображені частково територію України із написом «Ukraine Pays des Cosaques»

Автор: Гійом Деліль (Guillaume de L'Isle)(француз)

Рік: 1706

Країна: Франція, Париж (Paris)

Папір

Кольорова

52x70 см

Мова: Французька

Asie. АЗІЯ

Зображені: На карті відображені території земель: України, включно із Київчиною та містом Київ, а також Росії, Китаю, Японії, Єгипту і т.д.

Автор: Віктор Левассер(Levasseur, Victor.) (француз)

Художник: Раймонд Бонер (Raimond Bonheur)(француз)

Рік: 1856

Країна: Франція, Париж (Paris)

Папір

Кольєрова

53,5x36см

Мова: французька

Керівники проекту:

Соф'я Каменєва, директор Державного архіву Київської області,

Влада Литовченко, директор Вишгородського історико-культурного заповідника, кандидат історичних наук

Упорядники:

Ольга Бєлая, кандидат історичних наук,

Тарас Чухліб, доктор історичних наук

Комп'ютерна обробка документів ТОВ. «Цифрова країна»

Дизайн та оформлення обкладинки *Олександр Кузьменко*

Організатори виставки висловлюють подяку:

Олександру та Євгенію Болонніковим, Аркадію Кіновичу.

Відтворення ілюстрацій каталогу можливе тільки з письмового дозволу Державного архіву Київської області та Вишгородського історико-культурного заповідника.

Надруковано:

ФОП Кузьменко О.В., св. №058535 від 24.05.94 р.,

м. Київ, пр-т Комарова, 38А, к. 22

